

zonytalan — mert megmérhetetlen — hatásfokú versek írása helyett viselem tovább türelemmel az alázat igáját, vonom a szolgálat szekerét?”

Buda Ferenc egész eddigi élete, vállalásai miatt figyelni kitaró gyanakvással önmagát. Kéteye annyira mély, személyisége egészét átjáró, hogy maga se igen hiszi: a „fekete aszály” szűk esztendei után jöhet még néhány termékeny év. Ezért jövődől hóval jövő húsvétot, s társítja hozzá a visszahengerülő kő képét. Csodának kellene történnie, hogy könyörgését — „indítsd meg énekeimet” — mégis feltámadás kövesse, húsvéti idő? (*Magvető.*)

MÁRKUS BÉLA

Pintér Lajos: Európai diákdal

Még egyetemistaként, alig túl a huszadik évén, jelentkezett első kötetével Pintér Lajos 1975-ben. A *Fehéringes folyókat* se túl korán, se túl későn követte a második könyv, az *Európai diákdal*, amely alcíme szerint az 1974 és 1979 között írt verseket adja közre.

A szép kiállítású kötet Kecskeméten, a Forrás Könyvek sorozatában jelent meg, s e ténynél érdemes megállni egy pillanatra. Megszoktuk, túlságosan is, hogy az értékes szépirodalmi alkotásokat a hivatásos állami kiadók gondozzák. A gyér számú magánkiadást rendszerint csendes gúny és tartózkodó lenézés fogadja, s nem sokkal jobb a helyzete a nem hivatásos állami kiadók által közrebocsátott munkáknak sem. Ezt az állapotot néhány éve csendesen, szerényen, de eredményesen próbálja megváltoztatni a Forrás Könyvek sorozata. Buda Ferenc, Hatvani Dániel, Kiss Benedek, Zám Tibor és a többiek könyvei nem azért jelentek meg Kecskeméten, mert kisebb értékűek. Megállják a helyüket akárhol. Csak köszönni szabad mindazok munkáját, akik e sorozatot gondozzák, segítik, akik kéziratot adnak. E szép példa talán más tájegységeket is cselekvésre készít.

Pintér Lajosra már indulásakor ráterelődött a figyelem. Kormos István mutatta be őt a Kozmosz Könyvek ma már legendás hírű elsőkötetes sorozatában, s ott is a jobbak közé sorolódott az ifjú költő. S még mindig jóval harmincon alul, valóban diák életkorban fogalmazód-tak meg az *Európai diákdalok* versei.

E kötet címnek mind a két tagja hangsúlyos, együtt értelmezik egymást. Mert diákdalok ezek, de a szónak átvitt értelmében. Az életet egyre jobban megismerő, diplomát szerző, dolgozni kezdő, családot alapító, gyereket nevelő fiatalember építi a maga világát. S ami épül, az nem csak a kisvilág, mert a nagy egész összefüggéseibe ágyazódik minden. Európaiság és magyarság kulcsfogalmai a költői világgépek.

Diákdal még ez a kötet, s nemcsak az életre készülődés, nemcsak a fiatalos hangvétel teszi azzá. Az ember már rászánta életét a költészetre, de még vizsgálja, elemzi, hogy mi is valójában a költészet, mi is ma a költő feladata. Végighúzódik a kötetben ez a motívum, s jelképesen már a kötetet indító mottószerű vers megfogalmazza az alapkérdést: „Tűnődöm: szép a csillagok / égi útja — / Szép az emberek földi / útja, emelt fővel járj! / Valaki hozzám hajol, / valaki súgja.” Az égi és a földi, a rendkívüli és a hétköznapi a látszólagos szembeállítás helyett valójában párhuzamos lesz, mindegyik értékei átsugárzanak a másikra, s így lehet kulcsszó a szépség. Igaz, nem annyira a pátosz, inkább az elérikusság hatja át e sorokat. Erre mutat a tűnődő magatartás, s a rácsapó válasz határozottságát is szelídíti a meghatározatlan cselekvő, s hogy a válasz súgva hangzik el.

Ez a magatartás, a „megsúgott” életprogram valóban áthatja a kötetet. Nem az olcsó op-

timizmus, nem is a túlesztétizáltság a megjelenési formája ennek, hanem egy fiatalos szenvedélyű, de mégis józan számvetés. *Rimbaud Ábelrel beszélget*, mondja az egyik verscím, s a két „világutazó” kétféle magatartás jelképe lesz. Mindegyik önmagából indul ki. „Tréfám világ-szabadalom, Ábel! / Föltaláltam az érországot. Testemköztársaságot” — szólal meg Rimbaud, — s a belső és a külső végtelen csodálatos mámore ragadja magával. Közben mindent felnagyít, szimbolikussá változtat, a dolgok mögötti lényezetet keresve. Ábel számára a dolgok önmagukkal azonosak. Reális világot rajzol: „Belátható e tartomány, / hol mese mégis megterem”. S nem az eloldottságot, a végtelenbe utazást hirdeti, hanem a megkötöttséget, az ideartozást. Az ábeli bölcsességet vallja magáénak Pintér Lajos: valahol otthon akarja érezni magát a világban. Közvetlenül is megfogalmazza az ars poeticát: „P. L. költő, vagy talán nem költő, / hisz a költészet nincs, de készül, / de tartás, magatartás, feladat.” (*Rajzold asztalt, házat.*)

Otthon kell érezni magunkat, de nem akárhol, hanem itt. Az otthonosságképnek különböző rétegei vannak. A legfontosabbak a szűkebb család, a költészet világa és a magyarságé.

Pintér Lajos szerelmes versei eleinte kamaszos-diákos bájúak, libbenő szoknyájú lányokról beszél, akik körül ragyog a nap, s akik ringanak és ringatnak. A játékos-ringató elem továbbra is megmarad, de a változó élet tényei komorabb hangzással telítik. A felhőtlen örömet a felelősség gondja árnyékolja: „Ágyunk fölötti kép ha dördül, kibont a pólya páros / öklöt. Szorul a mellkas, számolja gép is: öttonás / barbár férfiszívre baba-ököl hogy rádörömbölt.”

Az otthonosság másik rétege a költészet, a művészet világa. Itt is jelen van egy diákosabb, pajtáskodó hang, de a meghatározó nem ez, hanem a költészet és ez emberi lét lényegi kérdéseinek szétválaszthatatlanságát felmutató szemlélet. *Mit ér itt az ember?* — kérdezi az Illyés Gyulának ajánlott versben. S ez a kérdés foglalkoztatja akkor is, amikor Kormos Istvánt, Szindbád urat, Tóth Menyhértet, vagy akár a Hungária kávéházat idézi meg.

S végül a harmadik réteg a magyarság kérdéseit vizsgálja. Herder úr híres jóslatával Pintér Lajos is szembenéz. Nem komoran, de komolyan. *Herder úr epelz pohara* számára is ürügy inkább. Verse az egyéni lét elmúlását — ami szükségszerű —, és a nemzeti lét elmúlását — ami lehetséges — építi együvé. A lehetségest véglegesen cáfolni nem tudja ő sem. Válasza hasonlatos Madáchéhoz. Csak azért is küzdeni, bizakodni kell. Ehhez a legfőbb lendítő erő a szerelem.

A Herder-vers is szemléletesen példázza, hogy az otthonosságkép rétegei általában nem egy-egy versben elkülönülten, hanem egyszerre, egymásra épülten vannak jelen. Így e motívumok egymást erősítik. Teljesebb lesz a felidézett világ. A történelmi és a pillanatnyi, az általános és az egyedi, a személyes és a személytelen egyaránt megtalálható benne.

Az *Európai diákdal* verseiben változik a hangvétel. Az első kötet látomásos-groteszk jellegű volt, ezt egyre inkább látomásos-elégikus hang váltja fel, olyan, amelyik leginkább Kormos István útját folytatja. A mester iránti tiszteleten túl oka ennek nyilván az is, hogy a diákdal férfidallá alakul, s a világ dolgainak szemlélésében egyre kevesebb a kívülállásra utaló gesztus. Sok minden, ami kezdetben idegennek látszott, a költő által is élt világ részévé vált, s ha lelkesedni nem is tud érte, el kell fogadnia.

A diákdal férfidallá alakul e líra értékeit tekintve is. Legalább nyolc-tíz igen jó verset olvashatunk e kötetben, olyanokat, amelyek bármilyen szigorú későbbi válogatásban is helyet kaphatnak. Az egyéni hangoltság, a költői dikció, a ritmus, a képek egyaránt azt mutatják, hogy Pintér Lajos költői szemléletéhez megfelelő eszközöket talált. Sorsát mégsem látja — nem is láthatja — késznek. *A Hajnali ars poetica* pontosan megfogalmazza a művész és az ember helyzetét: „ha ez a szent pillanat / a fölfedezés perc-köze / jó tudósom ha nem talál / ha téged messi elkerül / majd évek múltán / születik más felfedező // a semmiből — a semmiből? — / aki tisztult hangot kihall / ahogy költő a semmiből? — semmiből? — / egy új világot megteremt / vagy fölépül romra rom”.

VASY GÉZA